

מכתבים מחכם אחד שליט"א

אשר ודפוס

דבר

בדרך הלימוד ועמל התורה

אשר ודפוס

אשר ודפוס

א

מפלאות היצירה כח היצר בהיות האדם בעל לב רחב מכיר האמת ויודע בו ואילו מעשיו רחוקים ממחשבתו מרחק רב ובדברים הגשמיים כמעט מן הנמנע הוא להפגש בתמונה מעין זו כי מי זה יאכל סם המות אף אם יהי בפיו כדבש למתוק, אכן רוח הוא באנוש, ועם כל הידיעה עדיין הוא בעל בחירה ובעל נסיון וצריך להתאמצות לבחור בטוב ובחיים.

ועיקר גדלות האדם הוא ההתנשאות מעל ההרגשים הטבעיים, להיות שכלו מושל ברצונו, וכל מהלכו על פי האמת, וכל מעשיו בפלס, כל ששוננו ויגונו בקיום חובתו בעולמו, מאורעות החיים ממנו והלאה, אם לטוב אם למוטב נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, וכל מאי דעבד רחמנא לטב עביד, ומי פתי יצביע לבעל הבירה בית פלוני אני חפץ, שדה פלונית אני מבקש, אושר הזה ועושר ההוא, וכי אושר ונעימות בדברים תלויים, ואם בדברים יש אתנו יודע עד מה באיזה דברים אמורים, וזה גבנה ביתו לרעתו וזה נשברה רגל פרתו לטובתו, וכש"כ בדברים עתידים הכמוסים התלויים במזל ובזכות, הא אין לנו אלא לבקש מבעל הטוב למלא משאלותינו לטוב, וברוך הוא היודע הטוב אשר לא ימנע טוב מההולכים בתמים.

והאמת בסוד העולם כי כדלת הסובבת על צירה, כן כל הנהגות העולם עם חפצם ונעימותם, ומיאוסם ורגזנותם, הכל סובב על ציר אחד, הוא היצר, הטוב והרע, אין לך רצון שאין מקורו ביצר, ואין לך גיעול שאין מקורו ביצר, ויש שהיצר משמח את האדם שמחה מופרזת בהיותו מקוה עי"ז להשיג מבוקשו, ויש ששוברו ומדכאו עד דכא ממאסו בחיים ומרגיזו על הכל ומיאשו מן הכל ועי"ז משיג חפצו, תדע לך שכן הוא שהרי אותו המאורע לפעמים שהוא כמעט בלתי נסבל, ולפעמים ולא כלום, הא אין המאורע גורם אלא האדם, כפי אשר עלה ועולה בידו להתגבר על יצרו.

ואשרי אדם אשר האמת נר לרגליו, והוא חוסה בצל כנפיו של ממ"ה הקב"ה, ורואה את כל הנעשה סביבו תחת השמש כשלוח אליו מאתו ית', והכל לטובתו, ונפשו כמהה להודות ולהלל

מדרש רמב"ם

ולקיים פיקודיו יתברך, ויפה שעה אחת בתורה ומע"ט מכל חיי העוה"ב, כי אין עונג לאדם יותר מעשיית רצונו ית', וזה כל האדם, וכל המאורעות מטרה אחת להן לפשפש במעשים בכאו"א, בלה"ר, בחסד וכו', וכו', ובזה האושר מובטח אושר פנימי אושר נצחי אושר שאין משלו עלי חלד נעימות משותפת לגוף ולנפש.

ב

מדרש רמב"ם

שלו' ורב אומץ

מנפלאות הבריאה היות האדם יודע האמת ומכיר ומבין את עיקר העיקרים ואת ההבל הבלים, ועדיין יש אפשרות לסטות מן הטוב שאין טוב ממנו אל... ובבחירתו בטוב ראוי הוא לגמול, על טוב בחירתו.

אבל עובדא היא ויום ויום הננו נפגשים במאורע הלזה זקנים עם נערים גדולים וקטנים, ותחבולותיו של הבעל דבר שונות ומשונות, פעם בעצבות ופעם בשמחה פעם ברצינות ופעם בקלות ראש, פעם מתוך יגון וצער ולפעמים מתוך עונג ואושר.

ואמנם אין לנהל המלחמה בהסברים ובתקוות נעימות על העתיד הכמוס, אשר גם זה מעיקר תחבולותיו להנעים זמירות על המחר הקדוש בכל מיני קדושות ורווי ביגיעת התורה ומתוק מדבש, ובלבד להרויח את ההוה, אבל מצוותיו ית', הן הנה החצים והבליסטראות, ותלמוד תורה כנגד כולם, עוד עיון בסוגיא ועוד יגיעה בהויות דאביי ורבא, והנסיון מאחרינו.

הרבה נצטערתי בהיותך כאן וראיתך כמתערטל וכמבקש להסיח דעת מכל האמת הידוע, וכשבוי שעדיין מהומם מחוסר ידיעת הצפוי בעתיד, אבל עז רצוני לקוות כי כבר נחלצת מן המצב הזה, והשכל והבינה שבו לשלטונם.

ג

חמדת הלבבות לנפשות נכאבות. יקרות ונחמדות. זכות ואהובות. הומות תקוה מופרזה ותוגה עמוקה, עולות ויורדות ממעמקי ארץ עד רום שמים. שמחה ויגון משמשים בערבוביא. המלחמה נטושה בשיא עוצמתה, האור והחושך נאבקים, לצוד הנברא תכלית כל היצורים, ולפעמים הנברא הזה נופל אין אונים מלא יאוש צבור מרירות ויגון.

אך לב חכם ימצא חכמה לדעת ולהבין כי דברים בגו, אם השטן מרקד ומכרכר בכל עז, סימן לדבר כי בידי לטפס ולעלות ולזכות בכתרה של תורה, ועוד מעט ואין פגע, ואכרות ברית

עולם עם התורה אשר אהבתי, ברית עולם אשר לא יכרת, ולכן לטש השטן חרבו ברגעים האחרונים ללחום בכל עוז להשריש תוגה ויגון להמציא כשלון בדרך צדיקים.

ואמנם אין המלחמה קלה, אך לפום צערא אגרא, וכל אדם בחירתו בידו, והעצה הגדולה בזה היא להכריח את עצמו ללמוד, פשוט בהכרח גמור אף בלי עיון רק לשנן בפה גמרא עד בלי די, עד שירגיש בעצמו כי שולט הוא ביצרו לעשות כאשר צוה אותנו הבורא ית', ויש להשתדל שלא לחשוב שום מחשבות אדות הלימוד וכיו"ב שכל מחשבות מועילות היפוך הטוב, רק ללמוד בפה עד כמה שהדבר אפשרי, אף נגד הרצון, כמו שאמרו בטל רצונך כו' וכש"כ שנצטוינו על זה מפי אדון כל הארץ ית"ש.

ומכשולותיך יעודדוך כי לגדלות נוצרת להיות חמדת עליונים ותחתונים, מושל בכל, אהוב ונחמד, עד שיאמרו אשרי אביו שלמדו תורה וכו' וכו' ויהא שם שמים מתאהב על ידך. כעתירת אוהבך חפץ באשרך

¶

שלוכט"ס

רגשות יקרות הומות, משתוקקות ומיחלות, ותוחלתם נכזבת, מה יכבד הדבר עליהם, ובידך לספק כסופם, אין המצבים המתחלפים קובעים בנפש ורגשותיה, ובכל האופנים חובתו של האדם בעולמו ידועה, ובמדה האפשרית יש להשתדל למלאותה, ואין להמנע מלימוד אף שהמחשבה ההווה אינה לקבעה העיקר בעתיד, כי כל רגע ורגע מתן שכרה בצידה ומגדלת נפשו של האדם ומרוממתו, וזו חובתו של האדם.

אבקשך מאד לקבוע מקום ושעה, להתראות, ולא נשתנה ברגשותינו והרגשתנו אף שנעדרת מאהלה של תורה חודש ימים.

* * *

מטבע בני האדם השואפים לרוממות, שאם אחרי השתדלותם בזה לא עלה בידם - להתאכזב מרה ולמאס בדבר בכללו, ולבקש ארחותם בחיים במקומות אחרים אף שחלקם שפלות, היפוך תוחלתם מנעורים.

ואם כי כל בעל נפש יודע שזו מדה בלתי נכונה, שהרי לא נשתנה בחשיבותה של הרוממות כלום ע"י שהוא לא זכה לה, הנה משנה כזב במחשבה זו בדברים שהם חובת האדם בעולמו, שאין אצלנו תכלית ודרך אליה, אלא כל הדרך כולה תכלית, כל רגע ורגע של עשיית רצונו ית' הוא כל התכלית של יצירת האדם על פני חלד, ואדרבה לתכלית אין חקר.

אי לזאת אין כל אכזבה מדרך העבר, לעולם חלקו שמור, ותכליתה נרצה בכל פסיעה ופסיעה, ואף שלא זכה האדם להמשיך בה, בכל זאת המקצת שדרך בה מרוממתו ומגדלתו ומשמשת עטרה לראשו.

* * *

מן הראוי איפה לקבוע בלב דקדוק המצוות וקיומן באופן האפשרי לפי ההוה, לקבוע עתים לתורה, להתפלל בכוונה, לדקדק בק"ש, ובהמ"ז, ובשאר המצוות שנבראו לזכותנו והן הנה העומדים לאדם בילדותו ובזקנותו והמלווים לאדם, ועומדים לו, לעולם הבא.

הכותב מרגשות נרגשות מלב הומה.

ה

אוצר החכמה

רב ברכה

אחדשה"ט

עיקר עבודת האדם בעולמנו הוא להלחם בהרגלו, לצאת מטבעו, ולכלכל מעשיו על פי השכל, ואמנם זו עבודה קשה מאד ולפום צערא אגרא, ובגמ' אמרו מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו, ככל שהאדם מרבה להלחם ברצונו הרי הוא מתעלה, ומרגלא בפומי' דהח"ת ז"ל כי אע"פ שאין אנו יודעים מתן שכרן של מצוות אבל הבעל דבר יודע, ולכן מצוה שקשה לו לקיימה או שאינו חפץ בה כ"כ יש להקדימה לחבירתה, כל המרבה בשבירת המדות מרבה חיים.

כל עמל אדם לפיהו אמרו ז"ל כל מצוות ומע"ט שאדם עושה אינם מספיקים למה שמוציא מפיו, ואמרו ז"ל מה אומנתו של אדם בעוה"ז יעשה עצמו כאלם, יכול אף בד"ת ת"ל צדק תדברון, הנה קבעו ז"ל כל אומנותו של אדם בדבר אחד והוא בשתיקתו עד שהסתפקו ז"ל שמא כ"כ חביבה השתיקה שאף בד"ת כן, ואף בחיים היום יומיים אהובים ונערצים הם השמים מחסום לפיהם, וכל המרבה בשתיקה הר"ז מתעלה ומוסיף זכויות, וחכם יחשב...

ו

ואמנם האמת כי התורה יסוד הכל ועיקר הכל, ממנה מדות, ממנה חכמה, ממנה יראה, ממנה שלמות, ותחלת יצירתו של האדם באופן זה, שבהתעסקותו בתורה ובמצוות יצרף את גופו ויסיר סיגיו ויתנשא למעלה ראש, ואמרו ז"ל אסתכל באוריתא וברא עלמא, ואמרו ז"ל אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז, ולשון אושר נופל על המית שמחה פנימית מופלאה, אשר הכל חביב ונעים ורענן,

[הפסוק]

נפשו בטוב תלין וכליותיו תעלוזנה, וכולו מלא דיצה וחדוה, חפשי מכל צער ואנחה, ומכל תאוה וחמדה.

[הפסוק]

[הפסוק]

החכם השלם המתבונן בהבנה פשוטה בכל המתרחש, מיד ימלא מרץ להכנס בעולה של תורה לשבור שרשרות העצלות ולכרות ברית נאמנה עם ההתמדה האהובה, ברית עולם אשר לא יכרת, והעצלות יותר מכל המדות היא משוללת מציאות, כי לעולם האדם בעל מרץ לאשר אותה נפשו, ואין העצלות אלא עצת היצר ותו לא, וכתיב אמר עצל ארי בדרך וגו', כלומר העצל חושב כי ארי בדרך ובאמת אף שועל אין שם, (ואדרבה ארי שלא בדרך). ר"ל כי העצלות רק דמיון ותו לא, ובמעט עוז לחגור מלחמה הנצחון בטוח, העצלות תעלם כליל והמרץ יקח מקומה, וזו נחלתם של אלו שנוח להם שנבראו.

ואשר הנני מוצא לנכון להעיר כי המלחמה במחשבה קשה יותר מאשר במעשה, ולעולם המעשה פועלת על המחשבה ועל הלב, ולכן רצוי לכופ א"ע בפעולות כגון לשנן הרבה פעמים דף גמרא בקול רם, ולבאר בלשון המובנת יותר כמה פעמים אף שהדבר קשה אבל לפום צערא אגרא ודברים אלו פועלים מאוד בכל עליית האדם, וכן לקבוע למודים שונים בכל יום כגון חומש עם פרש"י ורמב"ן, ומשניות, ושו"ע וכן גמ' במהירות מלבד השיעור הקבוע בעיון, והעיקר למלאות כל השעות הפנויות מבלי שיהא בהם ביטול.

?

[הפסוק]

שלו' רב וגו' ואין למו מכשול

בעסקי בהלכות לה"ר ורכילות עמדתי מרעיד על הפער אצלנו במדת הזהירות בין איסורי מאכלות וכיו"ב לבין איסורי לשון. בעוד בגמ' הפליגו הרבה יותר בחטא הלשון, ואין זה אלא כדר"ה דעבר ושנה נעשית לו כהיתר, וצריך התאמצות ותפלה יתירה לזכות בתשובה, ויש לזכור כי לא תלך רכיל ולא תאכלו נבלה מרועה אחד ניתנו, ובגמ' אמרו כל המספר לה"ר כאילו כפר בעיקר ומגדיל עונות כנגד ע"ז ג"ע וש"ד, וכיצד נצפה לזכות בכתרה של תורה בעוד לשוננו שלא ברשותנו, וכל יום מגדיל עונות עד לשמים, כמו שאמרו בגמ' שנאמר שתו בשמים פיהם וגו', וכל דבר גנאי על חבירו כגון לומר שאינו לומד או שאינו נזהר במצוה אחרת, או שאינו מטיב, הכל בכלל לה"ר, וכן המספר דברים של חבירו והנהגתו בביתו וכיו"ב אף שאין בהם גנאי, כל שחבירו מקפיד על זה הר"ז בכלל איסור רכילות, כמש"כ הרמ"ם פ"ז מה' דעות ה"ה, ומקורו מהא דר"י בן גרים שבת ל"א ומהא דסנהדרין כ"ט שלא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין, ומי שאינו שם לפיו מחסום כמעט ולא יתכן שלא יכשל בעוון החמור הזה כמה פעמים ביום, והעצה היחידה היא למעט בדיבור ככל האפשר, וכל רגע שאדם חוסם פיו זוכה וכו' כמ"ש הגר"א ז"ל באגרת, וכשצריך

להוציא דבור מפיו יחשוב פעמים ושלוש מה מותר ומה אסור בטרם יתיר את לשונו, ואין ספק שכלל שהאדם יוסיף זהירות בזה, כן יוסיף קדושה וחכמה, ותפארת לעושי ותפארת לו מן האדם.

ח

כתב הרמב"ן בהקדמתו לספר המלחמות שאין חכמת התורה כחכמת התשבורת כי כל ראי' יש לה מסלות, אבל הדברים הם הכרעה שכלית ונטיית הנפש, והאמת שאם בדומם וצומח אצורה חכמה עד אין חקר, עאכו"כ בנפש המדבר, ועאכו"כ בתורה אשר היא יצירת החכמה שברא הבורא ית', ומה אפס אפסים מתשבותינו בה ביחס לאמתותה, אבל אסתכל באוריתא וברא עלמא במצוות, אשר אחת מהן, והיא הגדולה שבהן, הוא לעסוק בתורה זו, במה שנקרא אצלנו שכלנו והבנתנו, ולא עוד אלא שאלו שזכו להתעלות בזה רשאים לדון ולהורות על פי השקפתם, ובב"ד של מעלה דנין לפי הכרעתם. הא ודאי אין כאן אלא הבנת הלב שהיא המשתפת גוף ונפש ליצירה אחת, לפי מה שזכה האדם לאור הפנימי בס"ד.

[1234567]

ואם הדברים אמורים בהלכות שהנושא שבהן מפורש, עאכו"כ בהלכות המתחדשות, ובעיקר בקביעת דברים שאין להם קשר ישיר עם הלכה מן ההלכות הפרטיות, כמו ההשקפה על מאורעות העולם ובייחוד על מאורעותינו, אשר עמדתנו בנוגע אליהם, נקבעת מאליה מתוך הרגשה פנימית לפי מדת האמת והקדושה שכל אדם זוכה לה, ובדברים אלו כל נטי' מן האמת משבשת דברים מהי"ג עיקרים כך שכפשע בין המינות לדעות האמיתיות, וכמעט לא יתכן שאיש אשר טרם זכה להתייגצות בעמל התורה שנים רבות תוך תפלה למי שהחכמה שלו, יזכה להבנה אמיתית והשקפה נכונה מעצמו בכל הדברים, אבל אחרי שזכה לאמונת חכמים בידיעה ברורה, כי אף באמירתם על שמאל שהוא ימין, הוא הנכון והברור, ואנחנו טח מראות עינינו, הרי באופן טבעי נשרשת בלבו עמדת החכמים והשקפתם על כל החיים המהלכים תחת השמש, והדברים בעיניו כמציאות מוחשת, וכל בעיותיו ומשאלותיו נפתרים בהתאם לאמת הלזה, וג"ז בכלל אמרם גדולה שמושה יותר מלמודה.

ובדברים אלו השטן מקטרג עליהם הרבה, בהיותם עיקרי תורה, ומזמין לכל אדם נסיונות הרבה, ובייחוד לאלה אשר לא זכו להיותם נבראים בתוך ד"א של הלכה, ולכל דעה כוזבת כבר יש לו מן המוכן אילנות רברבין להתלות עליה, מן החיים או מן המתים, והרי הוא מטיל ספק ביסודי הדת והאדם מפרפר בין ת"ח לאפיקורס, למשל ההשקפה על המדינה, אשר הננו רואים בה הגדלת הפורענות, כי איך אפשר להיות יותר גרוע מאשר יהודים עוברים בפרהסיא ובשאט נפש על כל תרי"ג מצות ובמקום תורה שניתנה מסיני, איוו להם משפטים כל ידעום מן העכו"ם למיניהם למען היות ככל הגויים. הרי אין לך מרד וחלול השם גדול מזה, והם המושלים והמתימרים להציג את

כמיהת הגלות והיעודים, והרי אין ספק כי מוטב הי' אילו היינו תחת ממשלת נכרים כדוגמת אחינו בארה"ב וכיו"ב ולא הי' סיפק ביד הכופרים להתרברב ולהשתלט על כל מערכות החינוך ושאר המערכות להעביר על הדת רוב רובם של עוללינו וטפנו, והרי נבחר מות מחיים אם לא נקיים חובתנו בעולמנו, ואילו השקפת הרופאים...

למעשה אין לו לאדם אלא לעסוק בתורה בעמל ולבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, ובוה מובטח לו, בהקדמת יראת חטא, שתהא חכמתו מתקימת ודעותיו נכונות ולא יצא מכשול מתח"י, כמובן הדבר כביר ימים ורב העמל, ונעימות נצח.

בהיותך חביב לי וראיתך מבקש האמת, מצאתי לנכון להבהיר לך את מחשבותי, ואם אמנם באמת דעותיך תואמות השקפתי, הנה אמת הנה נכון.

ט

תתי"ח 1234567

יום חמישי

מן המורגלות לחשוב כי קידום הרפואה מוסיפה חיים. ופלוני שחלה במחלה פלונית היום יזכה לרפואה, לא כן אילו חלה בה אתמול, ואלמלא פורעניות הדרכים היו הרבה אנשים נוספים חיים אתנו כיום ונס שנתארגנו מצילים לכך נשאר פלוני בחיים, כי הגיעו בעוד מועד וטיפולו בו כהוגן, וכל אלו מחשבות שיסודם כפירה בהשגחה פרטית, ומעולם לא נשאר בחיים זה שנגזר עליו למות ולא מת זה שלא כלו ימיו, וכשם שאין לעשות צירוף מן הטובע בנהר בדרום עם זה שמת על מטתו בצפון לומר שכך וכך נספו, כי בידוע שכל אחד ענין לעצמו, כמו כן אין לצרף שנים שחלו במחלה אחת או שנסעו באותה מכונית שבה אירע מה שאירע.

והאמת בהיפוך כי פלוני נגזרה עליו מיתה, ולכן חלה במחלה שאין לה מזור, או שנזדמן במקום הפגע ובשעה שאין מצילין, ואילו חבירו שלא כלו ימיו חלה במחלה שכבר יש לה תרופה ואיחר ברגע את מקום התאונה, או שנפגע בשעה שהמצילים מצויים, והמצרפים וסופרים ומונים כמה מתו במיתה זו בחודש זה, וכמה לקו בתאונות בירח פלוני וכיו"ב הרי הם עוסקים בכפירה בשוגג, ומטעים את הקוראים ליחס את הכל למקרים כאילו ח"ו עולם של הפקר לפנינו.

ומלבד שלהתקדמות הרפואה אין ליחס שום הוספת חיים או מניעת סבל, כי כל סבל של אדם נגזר בר"ה ואין מספר למאורעות המייסרים את האדם, וכלם בחשבון יבאו כפי הנגזר עליו, ורואים במציאות שכל מחלה שנתחדשה לה רפואה מתרבים החולים בה, כי בעוד שהיתה חשוכה מרפא לא הגיעה אלא לאנשים שבקצם, הנה משנמצא לה מזור הרי רבים הם שלוקים על ידה, ולעומת זה שלא הרוחנו בהתקדמות הרפואה הרי במציאות כיום הסבל מרובה עשרת מונים ע"י היוסיף דעת יוסיף מכאוב, כי בעוד לפני כיוכל שנים לא הי' פחד המחלות על האנשים, והדורשים ברופאים היו מועטים, ועיירות רבות היו שאין בהם הקרוי רופא, הנה כיום כמעט כל יושבי תבל

דורשים ברופאים, וכולם רעדה יאחזון אם אולי כבר נפל בחלקם מחלה פלונית או פלונית, ונשללה השלוה והרגיעה מכל החיים על פני האדמה.

ומלבד שההשקפה המוטעית היא עבירה לעצמה, הנה יש לה גם תולדות, כמו שיש המחפשים היתר להמנע מלערב אל תנח ידך בגלל צער גידול בנים, וכאילו הצער הוא נגרם ע"י הבנים, ולא דעת ולא תבונה לו לדעת כי הצער והסבל שהגיע לו נגזר עליו בר"ה על מעשיו, והוא מצטרף מכל המאורעות הסובבים אותו חלק מכאבי הגוף וחלק מעול מלכות ומעול דרך ארץ, וחלק מקנאה ותחרות ומשכן רע ומפגע רע וכו' וכו', ובזכות צער גידול בנים נבצר מהם אחת הנה ואחת הנה, והרי הוא בא לחסוך צער ע"י מיעוט הזכויות המצילים אותו מהן.

,

רבות חשבתי אם למשוך בעט או לחדול, אך בהיות כאן נידון של הפסד חיי עולם, אמרתי מוטב להכשל בלומר דבר שאינו נשמע מלהכשל בלא לומר דבר הנשמע, ולכן יבאו דברי האגרת הזאת.

אם בדברים גשמיים אנו רואים מדי יום חדושים נפלאים בחכמה בכל שטחי החיים, והרבה מהם רחוקים מאתנו מלרדת לעומקם, עאכ"כ להבדיל בין הקודש ובין החול בחכמת התורה אשר היא יסוד הכל ותכלית הכל וארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, מה נבער בן אדם מדעת מלהבין כטפה מן הים ואף פחות מזה, וכבר אמרו ז"ל אם הראשונים כבג"א אנו כחמורים, וזה נאמר בגמ', א"כ איפה כמה אלפי אלפים אנו רחוקים מלהיות כחמורים, ואיך נעזי פנינו ונקשה ערפנו, לחוות דעה בין שרפי מעלה רבותנו זכרונם לברכה, אשר קטנם עבה רבי רבבות פעמים ממתנינו.

אבל בחפצו יתברך באשרנו זיכנו במסורת הדורות ובשמוש ת"ח שגם אנו רשאים לשים חלקנו בתורתו, וגם מה שאנו לומדים בשם תורה יקרא, וגם רשות ביד הזוכים להבין לקבוע הלכות, דור דור ודורשיו.

וכ"ז הממשיך בשלשלת קבלת התורה מסיני ומסירתה מדור לדור, אבל מי שלא זכה במסורת, ובא בשכלו לחרוץ משפט בדבר מן הדברים במשפטי התורה, הרי חמור עדיף ממנו, וכל דבריו הבל וריק, והרי אם יבא לחוות דעה בחכמת האטום או בכוכבי השמים מבלי לדעת את מוצאיהם ומובאיהם, בוז יבוזו לו ולעג ילעגו לו, עאכ"כ אלף אלפי פעמים בחכמת התורה, ואמנם זו רק עצת היצר להוליך שולל ולהכרית מארץ חיים, ובכל הדורות היו כאלו וסופם שיצאו מדעתם או מדתם, דוק ותשכח. ומי זה פתי יחשוב שהוא אשר טרם זכה להבין גמרא אחת על בורי', ורק כמה שנים שמנסה ללמוד, שלפניו נגלו תעלומות חכמה והוא היודע מה טוב ומה רע, והוא המחליט איזו דרך ישכן אור, והוא המטיל דופי ומהרהר אחר רבותנו גדולי הדורות.

אנא שים נא דברי אלה על לבך, וחזק ואמץ, להודות על האמת ואמור לכל טעיתי וכי מי אני שאחווה דעה כל שהיא בדברים שברומו של עולם, והריני מתחרט על כל הנעשה בגללי, והריני שב להויות דאביי ורבא כימי קדם לאשרי בזה ובבא.

אלה דברי אוהבו באמת המבקש לראותו בין אלה שיש להם חלק לעוה"ב דו"ש ומברכו.

אוצר החכמה

יא

אוצר החכמה

אם לשפוט את כתיבתי ע"פ מאזני התועלת, מסופקני אם ראוי להוסיף למשוך בקולמוס, כי ליבא דאינש אינש ומה דעל על. אבל למען החביבות אמרתי אעתיקה נא מחשבות לבבי עלי גליון.

אין לתאר לפני דבר יותר רחוק מאשר שאני אחליט איפה האמת בחכמת התורה, וממש הנני בוש אפילו מלדון בנושא כזה, הרבה רבי רבבות פעמים יותר מאשר שאני אחליט החלטות בחכמת האטום וכיו"ב, ואם אמרו אנו כתמורים הרי לאין מספר נתרחקנו מכמו אלה, ואיך שייך לתפוס אפילו לצורך דמיון מחשבה כאילו יש לנו מה לומר בנושא, כך שהחלטתך בנידון, רק מאשרת לי את המרחק הרב שבין עולמנו לבין עולמך. אך בהיות מסורת בישראל ומשה מסר ליהושע ויהושע לזקנים וכו' וגם הותרה כתיבת תורה שבע"פ, הרינו זכאים לקבל מפי רבותנו שקיבלו איש מפי איש עד הגר"א וכו' ואשר עד לפני כמאה שנה לא הי' מי שחשב שקיימים דרכים בחכמת התורה, אלא כולם שנו פרקם ביגיעה רבה להבין קושט דברי אמת אם המהרש"א ומהר"ם שיף, או הש"ך והמ"א, והפ"י והגרע"א, והנתיבות והקצות, כולם לדבר אחד נתכוונו ואיש אל עבר רעהו ילכו ולא ידחקו ולא יעבטו אורחותם, אך במלחמתה של תורה כל אחד לפי מה שזכה בה וכולם במדה מסוימת של רוח"ק, אשר הוא האור הפנימי שבהבנת הלב שבו משותפים גוף ורוח המתענגים על זיו החכמה.

ואף אנו יתמי דיתמי כשהננו נפגשים בדברי רבותנו הראשונים והאחרונים ז"ל והם לנו קילורין לעינים, והננו רואים שבמסלותיהם דרכנו והרבה מדבריהם זכינו להתעורר בהם, ועל כל צעד ושעל הננו נפגשים בציוני דרך שלא נטינו ושלא נטה, מותר לנו להמשיך ולעסוק בתורה, ואף לחרוט עלי גליון דברים מסוימים לסייע לנערים כמונו אשר יגששו גם הם למצוא את צוף דבש נועם האמת.

מסורת זו נשמרה בגלות איש מפי איש בכל אתר ואתר, והרבה חכמים גדולים היו בכל מקום ומקום אשר זכרם נעלם כיום מאתנו, אבל בכל ספרי הלכה שהננו מוצאים, כולם שוים ומובנים לפי העיון הסוגייתי כאשר קבלנו, ומהם מגדולי הדור בדורות שעברו, ומהות ענין זה לא ניתן להבינו אלא לאלו שמייגעים עצמם יגיעה רבה בשמוש ת"ת, ואשר לא זכו, לא שייך להסבירם עד אשר יזכו גם המה.

לפעמים ראו חכמים צורך בשיבות הנערים לבכר את הסברות המצלצלות כדי למשוך את הלב ולחדד את השכל, ולכן בחרו להשתעשע הרבה בש"ש ובקצוה"ח וכיו"ב, אבל על העיון האמיתי ודרכו לא פקפק איש ותשובות הא"מ כתשובות הפ"י והגו"ב, וחוה"מ.

תורה תוספות

ספר חסידים

יב

אמרו ז"ל ליגמר אינש והדר ליסבר, ואמרו ליגמר אינש ואע"ג דלא ידע מאי קאמר, ואמרו בר שית תקבל וספי לי' כתורא, הנה קבעו חכמים סדר מסירת התורה לדורות הבאים שיהא העיקר ליגמר בתחלה, ואם כי ניתן לפרש טעם הדבר בגלל התועלת שבליגמר, שע"י הקדמת ידיעת ההלכות הן נקבעים על ניר חדש ויהיו שמורים לזכרון, ולעומת זה הליסבר לא יופסד ע"י האיחור, אבל נראין הדברים שגם לתועלת הליסבר הדברים אמורים, שבהיות חכמת התורה חכמה אלקית ולא חכמה חיצונית, לא יתכן שיזכה האדם לעדינותה בשילוב אור הפנימי עם אור השכל, אלא עם הקדמת הליגמר, וכל דף גמ' מכוין את השכל לתלמים הנכונים, ולעומת זה המקדים חקירות השכליות הרי הן נוטות לחכמות החיצונות ונעדרות מן האמת, ואשר על כן חובת האדם לבניו ללמוד עמהם מסכת אחר מסכת עד אשר בגיל י"ח כבר יהיו בקיאים ברוב הש"ס עכ"פ גמ' רש"י, ובדרך כלל הם יקלטו הדברים בקל, מלבד סדר לימודם במה שקורין בעיון, וזה יועיל גם להמריצם להתמיד בלימוד, כאשר ירגישו בנפשם שהם רוכשים ידיעות ואוצרות לנצח. וגם יגבה לבם כאשר ישלטו בידיעותיהם ברוב הש"ס, מלבד כל סגולות התורה שבזה.

תורה תוספות

יג

שלו' רב

בסערת ההמולות בזמננו כאשר כל העולם עיר אחת, וקולו של כל אדם הולך מסוף העולם ועד סופו, ובראש חוצות, הרי החיים נסחפים בזרם מבלי שיהא פנאי להתבוננות בעיקר העיקרים בחובת האדם בעולמו, ואשר לזה יבואו דברי האגרת לא לחדש דברים אלא לעצור הזרם ולהפנות המחשבה אל האמת ואין זולתו.

ובכן הכל מודים שחובתנו אחת היא התרי"ג מצוות שגיתנו למשה מסיני, עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע, ורק הם הגותנים לנו חיים בימי שנתינו בה, ולעתיד הנצחי, ומלבד המצוות החיוביות הקבועות, נותר לאדם עמל התורה שהוא כנגד כולם, והעסק בזיכוי הרבים, ועשיית חסד עם יחידים, אשר בהם האפשרויות להוסיף מרובות ואיש לפי מהללו.

עצם מציאותנו כיום בשלטון הכופרים, הוא בבחינת הגם לכבוש את המלכה עמי בבית, עם

ישראל בארץ ישראל בכפירה ומרד, רומסים התורה והמצוות ברגל גאווה ובז, ומחוקקים חוקים מכל העמים, אך לא משל ישראל שניתנו בסיני, היתכן כאב יותר מזה, הלא כל לב תאחז פלצות וכל עין תדמה, ואם בעסק הצלה ההכרח להפגש עם נושאי דגל המרד, הרי צריך הדבר להעשות מתוך כאב ובשיקול מדת ההכרח שבדבר, ובשהיי' מועטת, כי התמצאות בחברתם בהכרח שיפגע בקדושה ובטהרה שזכה לזה עם ישראל היראים והשלמים, ויש להתיחס כעוסק בהצלה אשר צריך בהכרח להכנס לזוהמות ושיקוצים בכדי להציל, אשר מיד כשאין צורך להצלה, הרי בורח משם כבורח מן הנחש, וכל נפש אצילה אם תשים לב לדברי הם יראו בחוש.

והנה זכה להיות בין המעטים בדורנו אשר מכירים את העולם וגווניו, את השקר והתרמית למיניהם, ולצומתם את האמת הזך, את נועם צוף האמונה, והאושר שבקיום התורה ומצוותיה, ולזה באתי לבקשו לשים הדברים על לבו, להיות משכנו בתורה ומצוותיה קבע, ועיסוקו בהצלה במקומות המזוהמות עראי רק כפי ההכרח, וכל הממעט הר"ז משובת, ויש לזכור כי יפה שעה אחת בתורה ומע"ט מכל חיי העוה"ב, עאכו"כ מחיי הבלנו בזה, וגם בזכות התורה יש ס"ד מרובה בעיסוקים דהצלה, להיות נעשים ברגעים מועטים תחת שעות מרובות.

כתבתי ראשי פרקים וישמע חכם ויסף לקח ובטוחני כי אם ישעה לעצתי כי אז אושרו מובטח לו בזה ובבא.

יד

היז רועדת והלב פועם, יתמי דיתמי, ודברים העומדים ברומו של עולם לפנינו מי יחגור כח ומי יאזור חיל, אבל בהיות המצב מצב והסכנות אורבות מכל צד, על כרחנו להשתמש במעוט שכלנו ולדון ולהכריע.

והנה עלה בגורלו של מע"כ להיות נמנה בין פרנסי הדור ועול זכות הציבור וחובתו תמיד לפניו, אם ייטיב הרי זכות הרבים תלוי בו, ובאלו הדברים מאד מאד יש לפחד תמיד כל היום כי המכשלה רבה ושגיאות מי יבין ופסיעה אחת מבדלת בין מזכי הרבים וח"ו מחטיאי הרבים, והרי לפעמים יתכן בפעולה אחת לזכות במצוות רבות אשר איש יחיד לא יעלו בידו כל ימי חייו וכן ח"ו להיפוך. ובהיותי משוכנע כי יראת החטא קבועה בלב מעלתו, וכל מגמתו בפעולות ציבוריות היא לעשות רצון אבינו שבשמים מצאתי לנכון להעיר את לבו לדברים הבאים.

בזמננו אשר הטרדות מרובות והעיון מועט, וכל מהלכי אדם וביתו נקבעים ע"פ רוב ע"י השפעת הרחוב והשכנים וכיו"ב, מאד יש לדקדק על התחומים המבדילים בינינו לבין התועים, כי

בהעדרם בקל ידהרו המונים קימצא קימצא לתהום הפרוע, ומהתחומים היסודיים תופס מקום חשוב ההשקפה על המדינה והממשלה אשר התועים למיניהם רואים בזה איזו אתחלתא דגאולה וכאילו יש כאן דבר של ממש ואילו השקפתנו היא (כפי מה ששמעתי פעם ממרן זללה"ה) שבסוף גלותנו התגברה הפורענות והננו בגלות הזה המר, לב מי לא יתפלץ למשמע אוזן, כי כופרים בכל יושבים על כסא מלכות מדומה בפלטין של מלך ארצנו הקדושה ועוברים על כל תרי"ג מצוות ומחללים שם שמים בכל יום בגלוי ובפרהסיא לעיני השמש ומעבירים יהודים תמימים על דתם בכל מיני טעזקי ופתויים ואונסים, ובאזני הגולה הדוויה בחו"ל מפיתים רוחות כוזבות על כמיהת הדורות כי אכן התחילה הגאולה, הלא תסמרגה שערות ראשנו למשמע כל אלה, ואכן מקיר תזעק הבדלו מתוך העדה הרעה הזאת, האומרים לכבוש המלכה עמי בבית, ובאמת הישיבה אתם הי' צריך להיות נמנע בהחלט מצד האמונה הפשוטה כמו שלא יתכן לאיש מאמין להכנס בבתי עבודת כוכבים לשבת עם הכומרים המטיפים כפירה, וכש"כ עם ישראלים אשר כידוע חטאם פוגם כבוד של מעלה הרבה יותר, אבל לדאכוננו נמצאים גם בין חוגנו אנשים המסוגלים לכך.

עצם ההכרזה קבל אחינו כי אנו מסתייגים מכל הענין ומתעלמים ממנו לא זו ממשלה יהודית ולא זו דרכנו, יש בה משום קדוש שם שמים ומשום הצבת תחום באופן גדול אצל אנשי שלומנו, להבדיל בין קודש לחול, לדעת כי מלכנו אבינו שבשמים ואליו נקוה וניחל וממנו תשועתנו, וכל אלו שוא ושקר וכחלום יעוף.

ובר מן דין כאשר ידוע אם נרתמים לעגלתם הנה בהכרח שכל הקו שלנו סוטה מעט ממסלולו לקרב מה שרחקנו ולרחק מה שקרבנו, ובלי כל ספק יהיה הדבר גורם לרעה בתמונת הדור העתיד, אשר יגדל בימי עלומיו בלי מחיצה מבלדת ובהרמוניא שלימה של האומרים משה אמת ותורתו אמת לאומרים אין תורה מן השמים ועוד ועוד, וגם רוממות הגאולה בגרונם.

ולפי האמור אין כל הרווחים ותועלות שבעולם יכולים להכריע את הדבר, כי כל אלו סטיות כלליות של כל הכלל כולו בארץ ובגולה, וגם יש כאן במדת מה אכזרייהו דכפירה וגם הישיבה עם כופרים היא למאמינים בלתי אפשרית ממש במציאות ולא יתכן דבר שיחייבו, וכל הרווחים להגדיל תורה ולהאדירה אינם שוים בנזק הזה, ואין הקב"ה רוצה ברווחים אלו כלל וכלל.

ואם אמנם הכריעו החכמים שיחיו בעד ההליכה לבחירות, הכוונה ברורה למען הודיע כי רבים הברכים אשר לא כרעו לבעל, ולמען תת פתחון פה ללוחמי מלחמת הקדש בכל אתר ואתר, וגם למען היות לחץ מעט על הכופרים בגזרותיהם, אבל להשתתף בממשלתם המושתתת נגד תורתנו הקדושה ואשר עיקר ממשלתם חלק מן הכפירה אין דבר בעולם שיתיר ולא עוד אלא שבשבתנו אתם אנו עוזרים לרופפים שבתוכנו להפיח רוח כזבים כי אכן יש ממש בממשלה זו ובמעשיה, דבר

אשר הוא טשטוש התחום הגדול הזה אשר גובל בינינו, ולא עוד אלא שבהכרח עלינו להמנע מלדבר בגנותם, אשר זה מיסודות חנוכנו לפרסם החטאים ולגנותם, וכש"כ שיש בזה אבזרייהו דע"ז, של כחי ועוצם ידי, ועוד, וכל ההבטחות והרווחים אינם שוים כלפי ההפסד היסודי שלכל קדושת אנשי שלומנו ולכל רוח היהדות הנאמנה.

כתבתי מעט הניתן ליכתב ויותר ממה שכתוב כאן חרות על לוח לבנו, והרגשת הלב גם הוא הלכה בדברים אלו.

וממע"כ אבקש לשים דברי אלה על לבו לעיין בהם בכובד ראש שהם הלכות חמורות בין מזכי הרבים למחטיאי הרבים, והגני בתפלה שנזכה לחיים חשוכים מכל חטא ומכל עקא, ונזכה להרים קרן התורה.

טו

אחדש"ט וש"ת

ליוקר השעה וליוקר החיים לרום ערכם ולהדרת תפארתם, לא אמנע מלחזק דברים הצריכים חיזוק, בדברים המחזקים והידועים.

עיקר יצירת האדם היא בכונה תחלה להיותו עולה ומתנשא אין לך יום שאין ברכתו מרובה מחבירו כליותיו כשדיים מניקות וכמעינות מתגברות בקדושה ובטהרה בהרחקת רצון הגוף ותאוותיו, ובקירוב שמחת הנפש שמחה עילאית, בהתאמצות בתורה וביראה ביגיעה שלימה הכוללת את כל שעות החיים, עד שיהיו כולם כהמשך אחד של מעשה אחת לעבודת הבורא היחיד ית' שאין יחידות כמוהו בשום פנים, זוהי התמונה המתבקשת מכל נברא בצלם.

וכשם שבתענית כל שעה נוספת חלקה גדולה כי צערה קשה, כן בתוי"ש כל שעה הנמשכת סופה עולה על תחלתה, ואין דומה לימוד שעתיים ביגיעה ליגיעה שעה אחת פעמיים, ואין צריך לומר לימוד יום שלם ללימוד פעמיים חצי יום.

יקירי, מאד ערגה נפשי לראות נפשך שולטת על גופך שליטה מלאה, עד שיהיו כל היות היום יומיות מתפרנסות על פי הבנת הנפש בענין החיים, אשר זהו תכלית האדם, לההפך מבן אדם, לעבד הבורא ית', להתאכזר על הגוף באכזריות מלאה ולהתחסד על הנפש בחמלה רבה, לעשות המעל"ע רצופים במחשבה אחת בתורתו ית' אשר היא כנגד כולם.

הלא כה דברי החפץ באשרו הכותב מאהבה...

טז

אורח חיים 1234567

אחדש"ט וש"ת

על סמך מאמרם ז"ל ד"ת צריכים חיזוק, ובידעי כי דברי ערבים עליך, יבואו דברי האגרת הזאת.

כאשר ידעת ומבשרך חזיתי, כי אפשר לבשר ודם בעולם הזה לחיות חיי עד חיי נצח, גופו מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, משתעשע בחמדת עליונים ותחתונים, ונפשו שבעה בצחצחות, תורתו לחמו יומם ולילה בשכבו תשמור עליו ובקומו היא תקיצנו.

ומה אאריך והכל גלוי וידוע לפניך, אך טרדות הזמן ועמל הפרנסה מטרידים עשתונותיך ומבהילים אותם לאפיקים אחרים, לעשות העיקר טפל, ושאינו טפל, עיקר, להסתובב במעגל הזה חוזר חלילה, אחד ירדוף השני והשני השלישי וכו'.

אבל האמת באור האמת, כי הכל שוא ושקר, אין לא ריוח ולא הפסד, לא משרדים ולא עסקים, לא עשירות ולא עניות, לא שמחה ולא עצב, לא כבוד ולא בזיונות, לא אוהב ולא שונא.

אבל יש מלך מלכי המלכים הקב"ה יוצר הכל וסובל הכל, וטוב ומיטיב לכל, ועיניו משוטטות בכל, וברוב טובו הודיענו רצונו לעשותו בלבב שלם, וזה כל העולם ממש, ועל הציר הזה סובב הכל מן הקצה אל הקצה, ואשר זכה לקיים מצוותיו ית' זכה בכל העולם כולו, והכל שלו, גוזר ומקיים מבקש ונענה, כולם חפצים קרבתו, וששים לקראתו נפשו צהלה ושמחה בדביקותו ביוצרו אשרי לו ואשרי חלקו.

ואשר לא שם לבו... אסף רוח, דוהר ומכרכר לקראת כל נתח טוב ירך וכתף, אלי תבוא נוהם בנהימה לכל שוה כסף ומטלטלין, וכולם מתקבצים סביבו ברוב השתדלותו, וכסבור הוא שהנאתו בטוחה, ולחוטא נתן ענין רע לאסוף ולכנוס וגו'.

ועתה אתה אשר זכית ועלית על הרבה ב"ג, להתקרב לזכות בכתרה של תורה, עמוד והתאמץ והתאזר כגבור חליץ, להמשיך בלהבות קודש ביתר שאת ויתר עז לקראת מחוז חפצנו, ואנסה לעזור לך בכמה הצעות אשר תבחר מהם את אשר תמצא לנכון.

(א) לקבוע כל יום כמה רגעים, לחשבון היום כמה מצוות וכמה התרשלות, ולהתוודות על כל חטאיו שבאותו יום כבן המתחטא לפני אביו ממש, וזו מצוה דאורייתא.

(ב) לכה"פ תפלה אחת בכל יום תהא בכונה יתירה.

(ג) לכרות ברית לשפתים לא לדבר לפני עיון והיינו להתרגל לא לענות לפני יישוב הדעת ניכר, וכש"כ שלא להתחיל לדבר מבלי עיון, ולא לדבר אלא ההכרח והקרוב אליו, בשובה ונחת.

(ד) ועיקר העיקרים להתמיד בלימוד תורה"ק ולהלחם מאד בכל המפריעים, לדעתי אם הי' מחליט בלבו התלטה גמורה לא לבטל מחצית הראשונה של היום אלא פ"א בשבוע הי' הדבר עולה בידו.

(ה) לחשוב לפני כל פעולה מהו רצון השי"ת כעת ממני.
כה דברי אוהבו באמת הכותב מקרב לב דבק מאח ומקוה לראותו באושר הנכון...

יז

אחדשה"ט וש"ת

רצוני יקרי הפעם לבקש תשומת לב יתירה לקריאה מתונה בתבונה.

ידוע כי העיון והמהירות הפכיים גם בתוצאותיהם, העיון יסודו בנפש המשכלת המבחנת בין שקר לאמת, והמשתוקקת לאמת בלבד, ואילו המהירות הוא פרי הדמיון המשלים עם כל אשר תחזינה עיניו.

אם אמנם הקושי בלימוד בתחלה הוא בפירוט הסוגיא לפרטיה ובחשבון השקלא וטריא לפי האופנים האפשריים, אבל עיקר הקושי לחכמים הוא קביעת הדרך הנכונה ביישוב הסוגיא ובסברא, כי לעולם נפגשים בדרכים שונים ביישוב הסוגיות ולכל אחת מן הדרכים יש ראיות וקושיות ודוחקים והיפוכם, ומאד יצר בלב בתחלה בהעדר בירור באיזה דרך ישכון אור, אבל אחרי עיון רב עיון עמוק עיון דווקני נפתחים שערי התבונה והרגשה פנימית מאמתת את הדרך הנכונה ולבו מלא שמחת גיל, והכל מתיישב אל נכון.

ומדרכי היצר לשים מכשולים בדרך זו, ומאד ישתדל למנוע בירור המסקנות אל נכון בעיון מספיק, והנה מיד בתחלת העיון יתחיל לפתות כי כבר מצאנו את שבקשנו ואשר יראה בהשקפה הראשונה הוא המכון, ועוד יוסיף בלבנו שמחה והתפעלות מהנקודה שעמדנו עליה בהשקפה זו כדי להקל עלינו לשמוע בקולו ולקבוע מסמרים בזה ולחדול מלבקש עוד עיון בענין הזה - גם סיבוב מענין לענין טרם סיום הראשון מכלל תחבולות היצר בזה.

הדבר מובן כי חבל לאיש שישמע לעצתו, כי הנה עמל ויגע ולא זכה להשלים עיונו ולבור ולנפות המסקנות אשר יעלו מיגיעתו ואם כי הסיק מסקנות אבל אך יוסיף לעיין ולדקדק הנה יראה כי אין מסקנותיו נכוחות ולא זו כוונת הסוגיא. ולא מנקודה זו יש להבינה, - והנה עמל ויגע והצליח להרים רוב המכשולים שבדרכו בקושי רב, ולמחוז חפצו לא הגיע.

מן הראוי איפוא לבקש תחבולות לזכות בעיקר הנכסף הלזה, וראשית ראוי להתאזר בכובד ראש בקביעת הלכה, ולא לדון בזה בחפזון, ולא מנקודה אחת. ושנית יש לנסוע בלב אהבת הבירור,

וגודל הזכות לברר הלכה, וכל ספק הנפגש בדרך הלימוד בסוגיא ונוגע לה, יש לבררו בירור מוחלט אף אם הוא קצת בענין אחר, כי אם ישאר הדבר בספק גם שאר המסקנות בסוגיא לא יתבררו בירור גמור אחרי שיתכן דהא בהא תליא, ואל לנו למהר כי לא עלינו המלאכה לגמור, ועוד דאדרבה ראוי לדעת הלכה אחת על בורי' משתים בספק.

והעיקר היותר גדול לבקר אחר כל הנחה שהשכל נוטה לחשבה כאמת, וביקור זה הוא רק ע"י עיון התחלתי ר"ל עיון מתחלת המצוה הנידונה עד הספק המבוקש, וכאילו הדבר חדש ולא לסמוך על שום דבר הנובע מעיון הראשון אלא להתחיל הכל מחדש, וכל פרט ופרט לדון עליו מחדש, וברצון טבעי לביור האמת, מבלי להיות משוחד להנחה הנכספת, ככה יש לבקר לכל הפחות שלש פעמים.

כתבתי העתק ממחשבותי עלי אולי יהא במ תועלת גם לזולתי, והי' זה שכרי, ובאין עוד אכפול שלו' וברכה עד העולם.

יח

שלו' ורב ברכה.

אחדש"ט באה"ר.

יקרת דבריהם הגיעני וכבר הכנתי לכתוב לכת"ר שליט"א ואף כבר התחלתי לכתוב, אלא שעדיין לא גמרתי ועכשיו בבוא דבריו כבר אין ראוי לעכב.

אמרו ז"ל ד"ת צריכים חיזוק, ונראה דאף במוחזקין... כן, כי הרי זהו כל יסוד העולם והתכלית הנרצה בבריאתו, ובהכרח שיפגש הדבר בקושיים שהרי זהו כל יתרון האדם, ולעולם חובתו של האדם להלחם ביצרו, והגדול מחבירו יצרו גדול, ולעולם האדם בעל בחירה, והיינו שיש גם חפץ ברע, והיצר מחליף תחבולותיו לפי מדרגת האדם, ויש שמשרה בו רוח שמחה וליצנות מופרזת והם המונעים אותו ממילוי חובתו בעולמו, ויש להיפוך עצבות והעדר שביעת רצון עצמית מכל הבחינות, ויש שמטרידו בטרדות הפרנסה, וראוי לכל אדם לשנן לעצמו את הידוע לו, כי הבורא יתברך יוצר הכל בראנו להטיב לנו לחיותנו חיי עד, חיי אמת, ולזאת זיכנו בתורתו למען נשמור חוקיו ופקודיו ית', וזהו כל תכלית העולם, וזולתם הכל הבל, הבל ממש, אין שמחה בעולם ואין שלווה אין עושר ואין עוני, כולם כל ימיהם רגעי שמחה ורגעי תוגה, ודאגותם ותאוותם נטויים, ואינם מרפים מן האדם וצמאונם לא ירווה, ולא זה העולם שנועד להיות, ואשרי אדם אשר שם ד' מבטחו, וחוקיו ותורותיו הם לחמו יום ולילה, כל עצמותיו תגלנה בקיום מצוה, נשמתו תרונו בתדוה, ומה ינעם לעסוק בתורת ד' המשמחת לב ועינים מאירה, המרוממת את האדם מעל כל הבלי

העולם לחיי קדושה נעימים אשר אין משלם עלי חלד, כל ימיו מאושרים באושר אמת, אין צער ותוגה לפניו כל עניני העולם אינם בעולמו כלל ואין לו בעולמו אלא הבורא יתברך ומצוותיו, וכל שיפגשו כאלו שליח מאת הבורא ית' הוא אליו, ולו יפנה תודתו ובקשתו, ותפלתו תקובל ברצון.

אם כן איפוא אשרנו מה טוב חלקנו שהבורא ית"ש זיכנו להבין את כל אלה ולשים מגמתנו בתורתו ית', ולהתבונן בה.

אחרי התבונן בכל אלה אין המכשולים חשויים כלום כלפי הערך המקוה, ואמנם אין ידיעת התורה נקנית בלא יגיעה רבה, ואין אדם עומד עליהם אא"כ נכשל בהם, ולעולם נפגשים בסוגיות עמוקות שלפעמים קשה להמשיך בהם עד גמירא, ואין בזה משום אכזבה, ואשרנו שהגענו לכאן. ואשר בחר ללמוד מקופיא בהרגישו כי הדבר נחוץ ודאי כן צריך לעשות כי כל מה שנראה נחוץ כהקדמה לסוגיא יש ללמוד, וכי מה זה גרע מהסוגיא עצמה ואם מרגיש עייפות יש לנוח קצת ככתוב באגרות.

ואנו בטוחים מבטח עוז כי לא יעזבנו ולא יטשנו,

ולתורתו יקרבנו, ובה יאיר עינינו, כי הם חיינו.

הכותב בלב נרגש...

יט

הדפסה ברויזלוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

אחדשה"ט וש"ת

זה כמה נכסוף נכספתי להשתעשע באהבתו ותקותו אך הדבר נדחה בגלל טרדות השעה שאינן ניתנין לידחות.

רצוני הפעם נקודה אחת קטנה אך רבת ערך, כמדומה שמחשבותינו אודת חובת האדם בעולמו נתונות על פי רוב על העתיד, וכמעט שאין אנו נפגשים בהתנגדות מצד היצר בזה, והרי אנו מדמים היותנו ברום המעלה חמדת כל בני עליה, עושין רצונו ית' ברגש קודש ובשמחה רבה, יודעים לישא וליתן בכל מקצועות התורה, וגם הכבוד מלפנינו ומאחרינו, והננו משתעשעים בדמיונות אלו בחזיונות מרהיבות עין ומרניני לב, כיד הדמיון הטובה עלינו, והכל על העתיד אם הקרוב או הרחוק.

אבל ההוה מתנהג ברפיון ובכניעה ליצר אם מעט אם הרבה, ודמיון העתיד מיקל עלינו לוותר על ההוה ולא לאזור חיל להשיב מלחמה.

ולכן יש לשנן לעצמנו את האמת הברור שאין לנו עסק אלא עם ההוה, והעתיד אין לנו בו עכשיו כל מצוה מפי הבורא ית', ובכלל אין אתנו יודע עד מה, ואין לפנינו כל ימינו אלא ההוה, ובזה יש לנו לשקול בפלס מה הבורא ית' דורש מאתנו עכשיו, ובכל שעה ושעה יש לאדם לשאול

לעצמו מה ד' אלקיך שאל מעמך וגו', ומחשבה זו מקילה במלחמתנו עם היצר, כי ברוב פעמים אין לנו ספק ברצונו ית'.

עוד זאת לא אכחיד ממנו כי קוה קויתי לראותו דוהר במעלות הסולם כדרך כשרונותיו הסגולים ולא כסבי דאזלי אחיגרא, ואם כשאדם פותח פתח כמחט סידקית פותחין לו כפתחו של אולם, א"כ אם גפתח כפתחו של אולם הלא אין שיעור לסייעתא דשמיא כי כידוע כל שמתוסף מתוסף הרבה כי אחד ירדוף אלף ושנים יניסו רבבה, וא"כ אין ערוך לכל משהו שאדם מוסיף.

ע"כ הגני לעוררו לאזור חיל מיד להתחיל סוגיא חדשה במשנה מרץ בעיון עמוק בהתמדה רבה שכל מחשבותיו בה, וככל שהטרדות מרובות הברכה מרובה ושכרו כפול, והרי קוב"ה חדי בפלפולן, ומאד אשמח לראות אשר תעלה מצודתו ולהשתעשע בו בחזוה.

הלא כה דברי חפץ באשרו מוכיחו בגלוי מאהבה מסותרת.

המצפה לדבריו במשמחי לב...

כ

כוח"ט

מן הדברים הצריכים חיזוק שאדם נכשל בהן בכל יום, עוון לה"ר, ועיון תפלה, ואמרו לה"ר כנגד כולם, וכל עמל אדם לפיהו שכל המצוות והמע"ט של האדם אינם מספיקים כנגד עבירות לשונו, ומן התחבולות היותר רצויות להתרגל לשים מחסום לפיו ולעכב כל דיבור עד אשר יחשב בלבו מה שעתיד להוציא בשפתיו, וכמעט לעולם ישנה לשונו מכפי מה שקוה להוציא, ובכלל יפה שתיקה, ומה אומנתו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם, ויש לשנן את האמת שאין בין איסורי מאכלות לאיסורי דיבור ולא כלום, ובעוד האדם נרתע מכל איסורי מאכלות וחילול יו"ט וכיו"ב הנה באיסורי דיבור נעשה לו כהיתר.

ובענין תפלה מה נורא הדבר שניתן רשות לב"ו לדבר לפני המלך בכל עת ובכל שעה כבן אל אביו וכעבד לרבו. ומה גדול הזלוזל לדבר מבלי משים, בעוד שכינה כנגדו.

ועל כולם התמדת הלימוד והעמל שהם הם מקיימי העולם בזה ובבא, ואין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד.

כא

שלו' ורב ישע ליקירי וחביבי שיחי'

יש לראות את הדברים באופן כללי, והוא במלחמת האדם ביצרו ובמכשוליו, ואין מכשולו זה כמכשולו זה. וכולם רובם דמיון ומיעוטם מציאות, עצם הדאגה והאנחה על החסר ג"ז ממכשולי

היצר כי זה מונע מלחגור מרץ להתגבר, ורבים חללי יאוש מחללי שמחה, המחשבה כי סבה זו גורמת או אחרת היא הטעיית היצר בסוג לכשאפנה אשנה, כי דרך זו יותר קלה כמובן שיש בה תקוה על סמך העתיד הכמוס, או השינויים המקווים.

ומעיקרי היסודות הוא כי רק מעשים בכחם לסייע בידי האדם בחובתו בעולמו, ואשר לכך ניתנו התרי"ג מצוות לצרף את הבריות, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, כי כן תכן היוצר ב"ה תבל, ויש אפשרות ביד האדם להכריח את עצמו לפעולות אף באופן מלאכותי ואף בהעדר כוונה שלימה, והפעולות מזכות את שכלו בצעד נוסף ברוממות וכבר מקצת מן המכשולים המדומים חלפו עברו, וכן מצוה נוספת וכו' וכו', ורק זו דרך ההצלחה.

תורה ודברים

עוד רעה חולה ראיתי תחת השמש וגדולה היא אלי, אשר הרגילו לחשוב, כי העיקר הוא לבנות בנינים גדולים מעשה ידי אמן ואשר יש בהם ליישב דברים רבים כאחד, ולשמע און נסברה פארה מצלצלת, ולעומת זה אין נותנים ערך לנקודה קטנה מקומית אם בסברא אם בגמ' ראי' או קושיא או תירוצ, ואשר היא הרבה יותר קרובה לאמת מן הדבר הגדול ע"פ רוב, ועיני ראו ולא זר הפלגת שמחתו של מרן זללה"ה מכל קוץ וקוץ או הארה קטנה בתוה"ק לאמתה, ואשר באמת אין גבול ותכלית לכל הבנה, קטנה שבקטנות לאמתה של תורה, וג"ז מעשה ידי היצר לצודד נפשות וליאשן מן האושר, בהעדר מהן הרכבות הארוכות, המתופפות עלי תוף חלול, ולטעת בלבבן רגשות כשלון ורוח נשברה, וחוסר רצון להמשיך.

יש לאמת בלב כי כל המכשולים מדומים, וביד האדם להתגבר על כולן, ולא בעצות ממרחק, רק בכפי' לעצמו לשנן הויות דאביי ורבא אף כשיש קושיים בריכות, פעם ופעמיים, עד אשר מיד יראה כי המכשול אינו אלא חייאת דקטרי' וכחלום יעוף, ואם זכה במשך היום להערה אחת בדברי הגרע"א או הקצות וכו"ב, כבר זכה לעולם מלא והקב"ה שמח בו, ויקבע הדברים בספר לגודל חשיבותם וחביבותם, ויש לפעמים אשר העיון העצמי קשה ואז טוב ללמוד ולשנן עיוני אחרים ולבדוק בהם עד מקום שידו מגעת, ולהעיר באשר נתעורר.

להתרחק מן התוהו תכלית הריחוק, להתקרב לגילו ברעדה תכלית הקירוב, הסתכל באשרך במה שכבר זכית ובכהנה וכהנה המצפים לזכייתך, ולמעשה מניח אני כל מחשבות שבעולם ואיני מחשב אלא בהויות דאביי ורבא, הפך בה והפך בה דכולה בה וסיב ובלה בה ומינה לא תזוע.

אם תוכל להתגבר על הרגלך ולזכות בלימוד יחידי במספר שעות ביום בעיון, יש בזה כדי לקרבך אל המטרה קירוב רב. וגם הדבר יסיר ממך מכשולים רבים, ואל תחוש לטעות או לעיון בלתי מושלם, כי לא הביישן למד, ואין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בהן, והעיקר לבקש רחמים ממי שהחכמה שלו וכמו שאמרו מה יעשה אדם ויחכים כו'.

יקירי, העלמת מעיקיך ממני, מעיקים עלי יותר, ואיני מעיז להכנס לרשות אחרים אבל עז רצוני שתרגיש שאין כאן שתי רשויות, וכמו שהוא באמת הרגשותי, כאבך כאבי ושמחתך שמחתי, אשרך אשרי, ותורתך שעשועי.

והנני חותם ברכה ותפלה באה"ר...

כב

יקירי שיחי

אוצר החכמה

לפעמים דברים שקשה לאומרם בע"פ נוח לחקותם עלי גליון, ועוד יתרון לדברים שבכתב, שהם קבועים ועומדים ואפשר לשננם פעמים רבות.

החיד 1234567

אוצר החכמה

יש קטן ויש גדול ולא ראי הסתכלות גדול כהרי הסתכלות קטן, אף בדבר ששניהם רואים, והנה השקפת הקטן על כל אשר נעשה תחת השמש קובעת בלבו כי כל הדברים יגעים לא יוכל איש ללמוד ולא תמלא לב בינה, אלא שזו חובתו של האדם בעולמו לעשות קצת מצוות ולהצטער על אי קיום הנותרים, לדאוג הרבה, ולשמוח כלל לא, ולראות ההבל אשר תחת השמש בעצבון ורעות רוח.

ולעומתו השקפת הגדול כי כל הדברים בהיפוך גמור והאדם נברא להתענג ולשמוח, והדברים שמחים כנתינתן מסיני, ולבו של האדם כפתחו של אולם, וכל העולם לא נברא אלא בשבילו, והנהו חוסה בצלו של מלך מלכי המלכים הקב"ה אדון כל הארץ יוצר הכל, וכביכול הקב"ה מתאוה לתפלתו וחפץ למלאות כל בקשותיו ולהטיב לו עד אין חקר, ושומע כל אמרי פיהו והגיון לבו.

הדברים הפשוטים הללו שהם ידועים לכל ומובנים לכל, עם כל זאת אין רוב בני אדם זוכים לנהל את מעשיהם ומחשבותם על פי זה, לשקול בפלס כל תנועה ולשאול בכל שעה מה רצונו של הקב"ה ומה הוא דורש ממני כעת, והדרך היחידה והחביבה היא להתמיד ביגיעה בתורה הקדושה אשר היא חמדת עליונים ותחתונים, וקדמה לבריאת העולם ובזה נברא, וככל שהאדם מוסיף יגיעה בתורה הרי הוא מתעלה ונפשו מתרוממת מכל הבלי העולם והוא מתעדן עידון רוחני עידון משותף לגוף ונפש שאין משלו עלי חלד, נפשו שבעה בצחצחות ורוחו נעים בקרבנו, כולו אומר קדושה וחדר, ולא עוד אלא שכל העולם כדאי הוא לו.

יקירי וחביבי הסכם בלבך הסכמה חזקה לנטוש כל הדברים, שלא יהי' להם מקום במחשבתך זולת תוה"ק והתמד בלימודה וביגיעה בה יומם ולילה להבין דבר לאשרו, ובשכבך ובקומך יהיו כל

הענין הזה

מחשבותיך בה ובוזה תמצא את עצמך מאושר ושמח בזה ובבא, ותגרש כל העצלות מקרבך במלחמת תנופה ולא יטרידך לעולמים.

הענין הזה

כה דברי מוקירך אוהבך הנכסף לראותך מאושר ושמח.

הענין הזה

כג

הענין הזה

זה עתה אחר צאתך מעט, ומחשבותי יאלצוני לשפוך דברים, אשר בלבי אגורים, ולזאת עטי לקחתי, ובידי בה משכתי, למען ארגיעה לנפשי, בכתיבת רחשי.

רבים המה אשר שנון בפיהם סוד העולם, כי הבורא יתברך בוראו, ובחר בישראל לחבל נחלתו, וברצונו לזכותם בטוב ואושר אמיתי ונצחי, הרכה להם תורה ומצוות, אבל מעטים המה אשר זכו לקבוע אורח חייהם על פי המונח הזה הפשוט והנאמן להם, ושורש הדבר כי היצר מערפל טוהר המחשבה ומונע מלחשוב דברים שהם נגד רצונו, וסיבות רבות עוזרות על ידו במלאכה זו, יש שמחה נפרזת, ויש עצבות, ויש עצלות, ולפעמים מין תדהמה ואי שביעות רצון עצמית מכל הבחינות, כל אלו חיצו היצר הם אשר יורה בהם בנפש האדם בחיר היצורים, אבל במעט עוז במעט מרץ לאזור חיל להעיר המחשבה, כל חיצו יעופו כחלום וישובו על עקבם, ונפשו תתרום בטוהר רעיוניה ותפוזר כל הדמיונות הכוזבות, וישוב כגבור מתרונן מין, ויכה שונאו מכה ניצחת ויכריעו תחתיו.

לב מי לא יבין, רגש מי לא ירגיש, הבל העולם על כל תענוגיו, מי בהוללות, מי בשחוק, מי באכילה, מי בשתייה, מי בנליזות, מי בעריצות, כל אלו נפשם לא תשבע, ותאותם לא תתמלא, ויום יגבר יצרם עליהם ויתוסף רעבון על רעבתנותם, וקנאה וכבוד מוציאים אותו מן העולם, כל ימיו מכאובים וכעס ענינו, על אשר חבירו גדול הימנו בעושר או בשאר תאות ליבו שניתן לו ועוד הוא בהוללותו וכבר עבר מחצית ימיו, וכבר מתחיל להתמוטט להתכונן לבית מועד לכל חי, ומאומה אין בידו מכל עמלו, וכל אשר אסף סביבתו ישאירנו לזולתו ואז מחשבותיו לא יעזבוהו לנחת, יום יום יביעו צער וכאב מן העתיד הנרגש, ונפשו תסלד מכל ההוללות שנהנה מהם בשחר ילדותו.

כאלה וכאלה מנת חלקם של אלו שהתעצלו להכריז מלחמה נגד הדמיון המטעה, בעודם באבם, וכ"ז בעוה"ז, אבל לעולם הבא עין לא תשורנו והדמיון לא יכילנו.

ולעומתם אלו שקבעו הנהגתם על פי השכל, ורצון הבורא יתברך - יוצר הכל המהווה אותנו בכל רגע ורגע - נר לרגליהם, אמנם היו רגעים שהמלחמה עם היצר היתה קשה ואי נעימה, אבל מיד כאשר נצחו, ישיש כגבור שמחה אמיתית, ונפשו נעימה עליו, וכל דאגותיו יכלו כרגע, ובלבו גיל אין קץ, ומה ישמח לקראת המצוה הבאה לקראת, ומה מאד יתענג על קיומה בפרטית, וכל חייו מלאים המית אהבה לבוראו הממלאה את כל רגשות נפשו, וכל מקרה הפוגשו אם לטוב אם למוטב

רואה אותו כשלוח אליו מאת בוראו יתברך, ומה יודה על הטוב, ויתפלל על המוטב, ושועתו יאזין שוכן שחקים ותפלתו תתקבל, - האדם הזה כל חייו מאושרים כי חייו הם עיקר אחד עשיית רצון יוצרו, וכל שאר הדברים פחותי ערך ואינו שם לבו עליהם אלא כפי ההכרח, ולא ישמחוהו, ולא יעצבוהו, ואינם קובעים בו כלום, נפשו בטוב תלין, לא ידאג על העתיד, ולא יצטער על העבר, ובעשיית מצוה מתענג עד אין קץ, ואצ"ל מי שזכה להבין בתוה"ק הלכה על בורי' ודבר מתוך דבר, כל אשר ימשמש בעיונו וימצא, תיקר בעיניו מכסף וזהב, ואין קץ לשמחתו המצורבת בשמחת הגוף והנפש, בזקנותו כבילדותו חייו נעימים לו והרגשותיו תמיד באות על סיפוקם, אשריו בעולם הזה, ולעולם הבא עין לא ראתה א' זולתך.

ומה יכאב הלב לראות אדם אשר זכה להבין דבר לאשורו, ורוב החתחתים שהציב היצר בדרכו כבר עברם, ועוד פסיעה אחת והוא ברום המעלה, עבד נאמן לד' ולתורתו, שיא התכלית ביצירת העולם, ברגע האחרון עדיין אינו דורך בטוחות נגד אויבו, ומהסס מלגזור בו, ויש אשר אויבו מבלבלו והוא נכנע לפניו נופל נטול אונים תחתיו, אהא עוד מכה אחת החזירהו ושוב לא יסרידך כלל, כי יפול תחתיו שבור ורצוק, ואתה תמשול בו, והרגשותיך ינעמו לך, לא יצר לך בלבך וברעיונך, אדרבה תמצא הרוחה בכל אשר תפנה.

אנא אזור כח חגור מרץ, הדבק בתורתנו הקדושה, כי היא חיינו ואורך ימינו, ועשה כה חיל כפי שחננך הבורא ית'.

כה דברי מוקירך עד לאחת, הרוצה שתרווה מעצמך נחת, ויכתוב זאת האגרת, למען יכנסו בלבך הכושרת, הסתורה והנהדרת, ויבואו כשמן בעצמותיך, להעריך מתרדמתך, להעיר עשתונותיך, להשיבך לאיתנך.

המחכה לראותך שמח וטוב לב דו"ש

כד

בדורנו זה כאשר נוסף על מיעוט הלבבות מדור לדור, הנה המולת החיים שוללת כמעט כל התבוננות, ואין מנוחה ואין שלווה, ואשר לפנינו דור לדור יביע תכמות הראשונים וקבלתם איש מפי איש, הנה גם זה הולך ונעלם באין מרגוע לנפש ובאין שעה פנוי' בהשקט ובטח. ואיך ירעו הגדיים ואיך נרביץ הצאן.

מה נורא הדבר כאשר ביז הבשר ודם הנקרא אדם יש אפשרות לעשות נחת רוח לפני מי שאמר והי' העולם ואשר מחדשו ומקיימו בכל רגע, היש אושר גדול מזה, היתכן דבר אהוב מזה, הלא כל רגשות הנפש ימלאו עונג אין קץ בזה, מלבד ענין הכרת הטוב שהחיינו וקיימנו למען הטיב עמנו לעולם ועד בטוב שאין טוב ממנו, ושומרנו ומצילנו בכל עת ובכל שעה, ואם תצדק מה

תתן לו, והכל אך ורק לטובתנו, ומה גדול כחו של יצר שלמרות הכל הרינו עושים דברים המכעיסים לפניו ית', וכביכול הקב"ה בוכה, וכמו שאמרו על מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ואעפ"כ לא כלו רחמיו ולא תמו חסדיו ית' ומוסיף להשפיע שפע לכל היקום ומצפה לתשובתנו.

והנה אמרו ז"ל אסתכל באוריתא וברא עלמא, והמחוייב מזה כי אין דבר בעולם ולא שום חכמה שאין מקורה בתורה, והיגע בתורה בהכרח שיגיע לתכלית הנרצה אם בחכמה אם ביראה אם במדות, מלבד הפלגת השכר גם בזה, וכדכתיב בי מלכים ימלכו, בי שרים ישרו, עושר וכבוד אתי, ונותנת לו מלכות וממשלה ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

ומה יכאב הלב לראות בדור העני הזה כאשר הלומדים מועטים מאד, ונוסף לזה ההפסד אשר בבית המדרש פנימה, בעשיית העיקר טפל והטפל עיקר, כאשר משתעשעים על סברא מצלצלת שאינה עומדת במבחן האמת, וכאילו זה כל האדם וזו התורה, והם בעצמם יודעים שההלכה רחוקה מהם וכי אין לקבוע הלכה ע"פ הסברא הלזו, אבל משננים לעצמם ולתלמידיהם, כי למרות זאת זהו העיקר, היש שיבוש גדול מזה, הגע עצמך ארכין שמיא ויהב אוריתא חוקים ומשפטים לדעת אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וזו אינה תורה, אבל עיקר התורה הם הסברות המחודדות שלא עמדו במבחן ההלכה, וזה כל האדם, ומה גדול כחו של יצר כאשר הנערים נוהרים ומקבלים הדברים, ומלעיגים על היגעים ומבינים באמת, לומר שלא זכו לעיקר הלמדנות, או לנו שכך עלתה בימינו.

נוכח כל זה הרי החובה כפולה ומכופלת על אלו שזכו להבין קושט אמרי אמת, והגם נפגשים על כל צעד ושעל בעדים נאמנים מן הראשונים והאחרונים ז"ל על דרכם הנאמנה, להתמיד בלימוד ולדעת לפני מי אתה עמל, ולהשתדל לקרב ולהעמיד אחרים בקרן אורה, להכניסם תחת כנפי התורה, וזו מסירת התורה מדור לדור, ואלו המקיימים את העולם, ואין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה, הנה הזכירו הלכה לומר שזה העיקר.

עוד זאת ראוי להזכיר כי קביעת הלכה לא תתכן אלא ביגיעה יתירה להבין בגמ' ובפוסקים עיקרי הדבר ויסודותיו, כי בשינוי קל הדברים נהפכים, וכל ראי' אפשר לדחות, ובחיפוש בספרים לעולם נמצאים גם דברים קשים, ובהעדר היסוד בגמ' בקל אפשר לערוך שולחן הפוך ע"פ הנמצא, וגם קריאת העיון ע"פ רוב אינה תואמת את קריאת המהירות, וכבר ראיתי כתוב בשם הגרע"א ז"ל כי זה שזכה להבין בתורה, לא ישגה בהלכה אף בהעדר ספרים ובקיאות, ולעומתו הבקי שלא זכה, קרוב לטעות.

סוף דבר הכל נשמע מניח אני כל תורות וסברות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא יגיעה בגפ"ת לדעת הלכה, כי זה כל האדם, ואשר זכה בזה הוא הממשיך מסירת התורה מסיני, והוא העומד לפני המלך ואשר יבא אל המלך. (גרפס בהעדה)

כה

שלו' והצלחת נצח

מצאתי לנכון להסב את תשומת לבך לדברים הבאים.

1234567

דע כי עיקר התנשאות האדם הוא ע"י הלימוד בעיון, ושעה אחת בעיון יפה מכמה שעות מקופיא, וכל סגולות התורה נאמרו על היגע בה כמש"כ מרן זלה"ה, וגם נעימות התורה והרגשת שמחה פנימית הוא בהבנה עמוקה של התורה שניתנה מסיני, ככל שמעמיקים בה מוסיפה טעם.

סדר הלימוד כך הוא, כל דין השנוי בגמ' להקדים לחשוב עליו מה ראוי לדון בו אילולא שנאמר בגמ', איזה צדדים אפשריים לומר, ואיזה מהם יותר מסתברים, ואח"כ להבין למה בחרו בגמ' בצד זה ולמה מיאנו באחרים, ואם יש מחלוקת בגמ' או בראשונים, ג"כ יש להקדים לחשוב מה הם הקושיים לפי זה ולמה מר לא אמר כמר, והעיקר להשתדל להגיע להבנה ברורה ולא מעורפלת, ולא להסכים מתוך אונס מאחר שכתוב כך, אלא להתאמץ להבין כי כך באמת ראוי להיות גם אילו לא נתפרש הדבר בגמ' או בראשונים.

חושבני שראוי שתקבע לך כל יום שעה או שעותיים להתבונן בעיון בסוגיא שאתה עוסק, מבלי חברותא, אלא לבדך, ורצוי בשינון שפתיים את הדברים הנידונים מתחלתם, שזה מעורר את הבהירות במחשבה, ומרן זלה"ה הי' אומר שזהו קנין עריכת שפתיים שנשנה בפ"ו דאבות במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם.

והרי כמה דוגמאות.

גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד, הוי שונה בפ"ך, אם בא גוי קטן להתגייר בפני ב"ד רשאים ב"ד לגיירו ולהטבילו, ומיד עולה במחשבתך, וכי רצונו של קטן אית בי' מששא, וכי ב"ד חוטפין כל הקטנים של נכרים ומגיירים אותם, ואם אביו בא עמו הרי התם מטבילין אותו ע"ד אביו כמבואר בגמ', וע"כ לפרש בשאמו או שאר קרובים שלו מבקשים לגיירו עמהם, [ויש לעיין לפי דמסיק משום זכין למה באמת לא יגיירו ב"ד כל קטני נכרים שאין אביהם מעכב] ולמדנו דלא אמרינן קטן ניחא לי' במאי דעבדה אימי', אבל מ"מ על דעת ב"ד מהני משום דזכות הוא לו, ולמדנו דעל דעת אביו מהני אפילו אין זה זכות, דלעולם ניחא לי' במאי דעבד אבוה, ויש לברר אם יכול למחות כשהגדיל אם גיירו אביו, דאפשר דרק בב"ד יכול למחות, ולמה אם הגדילו שעה אחת שוב אינם יכולים למחות, ואיך הדין בכל דבר שזכין לאדם שלא בפניו אם יכול למחות כשנודע לו, ואם שתק כשנודע לו ומיחה אח"כ.

ולא עליך המלאכה לגמור לברר כל ספק וספק עד תומו, והעיקר לעורר פעולת המחשבה להבין צדדי הספקות ולרשםם לזכרון.

וכן בסוגיא דמשארסתני נאנסתי וכו' לברר מה ראוי לדון בספק שנפל במקח לאחר שנקנה אם הי' מקח טעות, ואי מהני כאן ברי אף שהוא גרוע, או חזקת הגוף, או חזקת צדקת, או מיגו, ובמוכת עץ מאי מיגו איכא, ואי חשיבא מיגו להוציא, ובפלוגתא דר' יוחנן ור"א י"ג א', לברר כל האפשרויות שבמשנה שתרויח בטענת מוכת עץ בין אי מו"ע יש לה מאתיים או מנה בין אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מו"ע יש לה מאתיים או מנה או כלום, וכן כנמצאת בעולה, ובראוה מדברת למה לא מהני ס"ס שמא לא נבעלה, ושמא הי' כשר, ולמה אוסרים אותה מספק, ובכל אלו המשניות מה הדין אם היא נשתטית ואינה אומרת כלום, אם גובה כתובה, או אם נאסרת, או דהתם ברי דידי' גרוע שיודע שנשתטית ואינה יכולה להכחישו, ומה הדין אם טוענת בתולה הייתי ואתה משקר.

כל אלו הדברים מיד יעלו במחשבתך לדון בהם אם תפרש בפ"ך את כל הנדון שבגמ', כגון שהינך משנן אם ראובן נשא אשה בחזקת בתולה ואח"כ טוען שלא היתה בתולה, מיד הנך שואל לעצמך והיא מה אומרת, ויתכן ששותקת או שמודה, או שמכחישתו, או שאומרת משארסתני ונסתחפה שדך, והרי אתה דן, אם שותקת יש לדון שתיקה כהודאה, והנך משיב נשתטית מאי איכא למימר, ושוב אתה דן אולי ב"ד יטענו לה כדרך שטוענין למי שבא ליפרע מנכסי מי שהלך למדינת הים, וכשמודה הנך דן אם טעות זו מבטל המקח לגמרי או שרק מפסדת כתובת בתולה, והנך נכנס בסוגית הגמ' אי כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה, וכשמכחישתו הנך צריך להגיע לטענת אין אדם טורח בסעודה ומפסידה כדי להאמינו, דלעולם אין לוקח נאמן לומר שהי' מום במקח אם אין רואים מום בפנינו, וכשאומרת משארסתני מהני לה חזקת הגוף.

כתבתי כמה דוגמאות ומהם תקיש על השאר, וככל שתוסיף לשנן בפ"ך פרטי העובדה הנידונה כן תוסיף להבהרת הדברים, ותקדים תפילה וכמו שאמרו ז"ל הרוצה להחכים ירבה בישיבה ויבקש ממי שהחכמה שלו.

והגני מסיים בברכה ובתפלה להצלחתך ועלייתך בתורה כי זה כל האדם...

כו

שלו' רב

רצוני יקירי הפעם להכנס אתך בדברים להסב את מחשבותיך לאפיקים חדשים, לעיין בדברים העומדים ברומו של עולם, שהן חובתו של האדם בעולמו, ומאוד אבקשך לרכז את עשתונותיך לשעה קלה ולקרוא הדברים בשימת לב מיוחדת.

הנה הדבר ידוע בלב כל חכם לב כי מלך מלכי המלכים הקב"ה ברא את כל העולם כולו הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם השמים ושמי השמים וכל צבאם, ותכלית בריאת כל אלו הוא האדם בחיר היצורים, ותכלית בריאת האדם הוא כדי שיזכה לרב טוב הצפון לכל הבריאה.

טוב שאין משלו עדי חלד, טוב שאין למעלה ממנו, טוב שאין לו תכלית וקצבה, פשוט שהאדם יהיה באושר הכי גדול לעולם ועד. והרי אמרו יפה שעה אחת בקורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז, ואמרו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אינם חוזרים לעפרם, ואותן אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש עולמו, עושה להם כנפים והם שטים על פני המים.

וימי הנצורים כחיצים ביד גבור, וכשהאדם זוכה לנטוע אהלו באהלה של תורה, אין ערוך לו כי כל ימיו מאושרים, חפשי מן היצר בן חורין מכל התאוות מושל בכל הרצונות, ויצרו מסור בידו כעבד לא ירהיב להטרידו, ושמו הולך לפניו, כולם משבחים ומעריצים, ראיתם פלוני משים לילות כימים, שוקד על דלתות התורה יום יום, אשרי לו ואשרי חלקו, כולם חפצים קרבתו, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו.

ולעומתו, אלו שמסורים ביד יצרם, והעצלות מושלת בהם, כל ימיהם מכאובים וכעס, עוד לא נתמלא רצונו בזה, וכבר תאוה שניה באה והוא נעדר שמחה כל ימיו, כי התאוה אין לה גבול, ולעולם הוא מלא רצונות שטרם נתמלאו, וגם נפשו עליו תאכל בידעה כי דרך שאול הולך, חיייו אינם חיים לא בזה ולא בבא, עלוב בפי הכל אין חפצים קרבתו ואין משתעשעים בחכמתו.

ודע לך יקירי, שאין הקושי רק בהתחלה, ומיד כשהאדם מחליט לבקש אורחו בחיים כדרך החכמים, ונתגבר ימים אחדים לשום עיקר מגמתו בתורה הקדושה חמדת עליונים ותחתונים להבין דבר לאשורו להשיג דבר על בוריו, לידע האמת, וזה עיקר עסקו בעולמו מיד כל התאוות מתנדפות, והוא מאושר בכל פעליו שמו כשמן הטוב הולך לפניו, כל ימיו ששון ושמחה באור התורה שמחה לגוף ונפש, שמחה אמיתית פנימית, ונפשו נעימה עליו.

אנא יקירי הדברים יקרים וגורלך בידך במעט מרץ במעט עוז, נגד העצלות המתועבה, נגד התאוות השפלות.

הנני מוכן לבא לעזרתך בכל עת ובכל שעה שתחפוץ לבא ומאוד נצטערתי בשמעי שהיית פעם ואני כבר ישנתי כי קרוב אתה ללבי וכשרונותיך לנגדי.

כה דברי אוהבך וחפץ באושרך

כז

שלו' וס"ד

רבות מחשבות בלב איש ויום יום יחלופון, רגע עצב ורגע ששון, רגע פזיזות ורגע מתינות, רגע נעימות ורגע מרירות, ואין הדברים מוזרים. כי בהיות ביד האדם לזכות בכל מכל כל לעד ולעולמי עולמים, ובידו לאבד הכל לנצח נצחים, ושני מלאכים בקרבו האחד להטותו אל הטוב

והשני .... הרי בהחלט שתנוהל מלחמה בשצף קצף במתיחות יתירה עולה ויורדת, והן הן שורש כל התופעות והמחשבות וההרגשות.

ראוי לשים לב למה שאמרו ז"ל ענוה גדולה מכולן, וגם בחיים היום יומיים אנו רואים הרגשת דרך ארץ טבעית כלפי אלו שזכו במדה זו. ואמרו ז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשלים עצמו כמדבר. ואמרו למה נקרא שמו יחזקאל בן בוזי שבזה עצמו על דברי תורה, ואמרו לא הבישן למד.

עיקר ידיעת התורה הוא בהבנת דבר על בוריו. והגר"ח ז"ל מוולוז'ין כתב שזהו עיקר מה שנקרא חידושים. דהיינו להבין ביתר בהירות את הדברים, ואלו שמכזים עצמם וחוזרים ושואלים עד שמבינים יפה, הם הם שזוכים לכתרה של תורה, ומוטב הלכה אחת על בורי' ממאה מעורפלות.

ואשר אחזה לנכון לפניך לקבוע איתן לא להתקדם עד אשר הדברים משוננים וברורים. לא להתחיל התוספות לפני שהגמ' כמונחת בקופסא. ולשנן בפה את כל הדברים בפשוטן, את העובדא ואת משפטה, ממש כמספר הענין למי שטרם למד כלום, ואח"כ גם לכתוב את הדברים באותו סגנון. ואל תחשוב שהדבר קל, אבל שכרה מרובה. ומובטחני כי אחרי חודש אחד של לימוד בצורה זו תרגיש בעצמך עליי' עצומה והרגשת נעימות תחופפך. תשבע רצון מעצמך ומלימודך, ותאזור מרץ להמשיך ביתר שאת ויתר עז.

אנא אל תזניח הדבר ויפה שעה אחת קודם.

ובצפיי' לראותך עולה במעלות הסולם לזכותך ולזכות אביך הגאון זללה"ה

הנני חותם ברכה מוקירך אוהבך

כח

יקירי וחביבי שיחי'

..... אין אמת אלא אחד. והאמת שאין בעולם אלא תורה, וכבר זכית כפי שהנני חושב לדעת בלבבך את האמת הלזו. אבל מה גדול הפער בין עולם המחשבה שלך לבין עולם המעשה שלך. אנא חשוב נא רגע קט לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ומהו פתחון פה שלך ליום התוכחה. כבר הנך מבוגר בשביל לחשוב חשבונך לבדך ברצינות. הנה הימים קרובים להיותך בונה ביתך לדורות וקובע עתידך לנצח נצחים, ועדיין לא אספת באוצרותיך בכדי לכוונן עתידך כפי רצונך לפי הבנתך האמתית.

ובהיות ובמחשבתי כבר הנך עומד על הפרק מצאתי לחובתי לבקשך לעשות אתי חשבון נפשך בכנות ובדיקנות מבלי שום נגיעות ומבלי להיות קשור למונחים קדומים ולהשפעת המסבבים

אותך. ויש בכוחך להתגבר על רגשות נעורים מדומים הקשורים בבקשת מעמד אצל אחרים וכיו"ב. ואם תאזור אומץ תוכל להגיע בזמן מועט לאשר מגיעים אחרים בזמן מרובה, כי יש בנפשך כמיהה עצומה אל הטוב האמיתי, וזכות אבותם מסייעתם.

אלה דברי הכותב מאהבה ללב אוהב

המתפלל ומעתיר ומברך .....

מה מאד תשמחני אם תבשרני טוב

כט

שלו רב וגו'

שמחתי לשמוע כי ההתחלות הקשות היו קלות, וכי הנעימות הפנימית שבה לאהלך. והנני בתפלה ובברכה להוסיף בעתיד משנה ששון בעמל התורה לשמחתך ולשמחת כל אוהביך.

ההערצה כלפי הזולת וראיית רק הטוב שבכל אחד, אשר זו מצוה מה"ת, מוסיפים אהבה ותהלה מופרזת לאשר זכה לקיים הלכה זו. ואם תתבונן תראה כי האוהבים והנערצים הם תמיד האוהבים והמערצים.

השתדל נא להיות בין החבורה, ממש כאחד מן החבורה, ללא שום שינוי אפי' לא שינוי לטובה. כלומר לא לעשות דברים שלא כרגיל אף שהכונה בהם לקנות לך רעים רבים. והרי קבעו חז"ל בתפלת ביהמ"ד וישמחו בי חבירי.

והנה אחרי אשר זכית למה שכבר זכית, הרי אין לך אלא לקנות התמדת הלימוד ובדיבוק חברים, ואז יבקע כשחר אורך.

ל

כאשר תראה מונח אצלי זה המכתב כארבעה חדשים ולא שלחתי. אבל כעת לא אוכל עצור, בהגיע שמועות על עסקך בדברים בטלים לבטל אחרים, ואתה מרבה בבטלה ומתדרדר והולך. .... וחושבני שמא יש בידי להוכיחך.

דע לך כי בלא תורה הנך אבוד. חובתך להתאזר עוז לשרוף כל ההבלים שסובבים אותך ולשוב לשקידת התורה באמת, ולדעת כי עדיין הנך רחוק מאד מהבנת התורה ועליך להתאבק בעפר רגלי החכמים ולשתות בצמא את דבריהם, ונפשך כעפר לכל תהי'. ובמקום שבעלי תשובה עומדים

כו'. ואם מתבייש או שיש לך מפריעים במקומך, אנא הכנס ונטכס יחד עצה למצוא אשר ינוח לך, כי זה כל האדם.

לא

ענין תורה

יקירי לא נעלמו ממני כל מועקותיך, ודאגותיך וצערך לא נכחד ממני. והריני שותף לסבלותיך, ואולי יוסיף דעת יוסיף מכאוב, וכמעט כל יום חלק ממחשבותי נתונים אליך. ואשר אני רואה כי סבה אחת לכולן וגורם אחד להן. כי נפשך הטהורה אשר אי קיום מצוותיו ית' מעיק עליה כקורת בית הבד. ומי כמוך יודע ערך עמלה של תורה. ומי כמוך יודע אפס האפסים של הכל זולתה. ואשר ע"כ טבעי הוא שלאחר כשלון ההתמדה, נתמלא הכל מרירות אין קץ ופורץ ימה וצפונה ונגבה לתלות הקולר כצוארי מאורעות של פלוני ואלמוני, וזה הגורם יחשוב היום, וההוא הגורם יחשוב למחר. וכן ארחות כל אלו שאין נפשם שבעה צחצחות כאשר ידוע לכל מבין.

אבל אין שום ספק כי ברגע שיעלה בידך לשים עיוןך בהויות דאביי ורבא, והן הנה יעסיקו מחשבותיך כל היום וכל הלילה, כאשר זכית לזה לפני קרוב לשנה, וביתר שאת ויתר עוז, כי אז הכל ינעם לך, ותביט על סביבותיך באהבה ואהדה והערצה. לשמחתך ושמחת כל אוהביך שוחרך ומבקשי אושרך.

אמנם אין המערכה קלה כי גם השטן יודע ערכה של תורה והרי הוא זורע מכשולים ע"ג מכשולים, אבל הבא לטהר מסייעין אותו. וכבר אמרו ז"ל פתחו לי פתח כמחט ואפתח לכם כפתחו של אולם. ואין הקושיים אלא בהתחלה ופוחתים והולכים. אנא חגור חרבך על ירך ואל תשיבנה עד אשר תזכה בכתרה של תורה לשקוד על דלתותי יום יום בעיון ובהתמדה. והשתדל עד כמה שאפשר לא להתבלט בשום שינויים כי כל המשנה ידו על התחתונה. וחוט של חסד משוך על ההולכים בתלם וש"ש מתאהב על ידם. והן אם הנידון בשמירת הסדרים והן אם הנידון בדיבוק חברים, או בקבלת מרות הממונים. ואמרו כל שרוח הבריות כו', ואמרו אל תהי יושב בין העומדים וכו'. אל תדאג דאגת מחר ולא דאגת אתמול. והנותן ד"ת על לבו מעבירין ממנו וכו'. והפך בה והפך בה כו' ומינה לא תזוע כו'.

ובסיכום, עזב נא בן אדם עזב נא, את הכל בכל מכל כל. ואך ורק הכריח את עצמך ללמוד ורק ללמוד ובעיון ובהבנה, ובטוחני כי תוך שבוע שבועיים פניך לא יהיו לך עוד. ואך שמחה וששון והרגשת אושר פנימי יהיו מנת חלקך.

כה דברי אוהבך באמת הכותב מקרב לב ומצפה למעשיך

